

Een boekje open over Jakobskruiskruid

Een praktische gids over Jakobskruiskruid
voor paardenhouders en natuurliefhebbers,
met herkenningstips en slimme adviezen
voor verstandig weidebeheer.

Auteurs: Esther Hegt & Margriet Louwen
Eindredactie: Esther Hegt

Colofon

Titel: Een boekje open over Jakobskruid
Auteurs: Esther Hegt & Margriet Louwen
Eindredactie & samenstelling: Esther Hegt
Fotografie: Esther Hegt & Margriet Louwen (tenzij anders vermeld)
Eerste digitale uitgave 2021 Herziene versie 2025
Verspreiding: Vrij te delen voor educatief en informatief gebruik, met bronvermelding.

Een boekje open over Jakobskruid Intro

Foto@Esther Hegt Jakobskruid (Jacobaea vulgaris)

In samenwerking met Bokt, het grootste paardenforum van Nederland, heb ik een klein boekje geschreven over Jakobskruid met de volgende onderwerpen:

Ieder jaar zijn er weer veel vragen over Jakobskruid {*Jacobaea vulgaris*}. Samen met Jenny Pit, Lid Nieuwsredactie van Bokt, is toen het idee geboren om een klein zakboekje te maken voor de paardenhouder met korte uitleg over o.a. waar de plant graag groeit, wat je er aan zou kunnen doen in het weiland en enige tips om de plant te herkennen in het veld.

Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris*) is een inheemse tweejarige plant. In het eerste jaar groeien de rozetten. Deze zijn het hele jaar door te vinden. Jakobskruid bloeit meestal in het tweede jaar (Juni tot

Oktober) Jakobskruid bevat onder andere pyrrolizidine alkaloiden, (hierna afgekort als PA's) deze zijn giftig bij inname. Wereldwijd zijn er zo'n 6000 plantensoorten die PA's bevatten. In Nederland bijvoorbeeld Gewone smeerwortel (*Symphytum officinale*), Groot Hoefblad (*Petasites hybridus*), Klein Hoefblad (*Tussilago farfara*) en Slangenkruid (*Echium vulgare*) en er zullen er nog veel meer zijn. Maar buiten PA bevattende planten zijn er natuurlijk nog veel meer giftige planten en stoffen.

Het is vooral door de berichtgeving in verschillende media dat Jakobskruid de bekendste is en waar mensen het meest bang voor zijn. Maar met wat kennis over de plant kun je er zelf in de wei wel iets aan doen. Ik hoop met een paar korte modules bij te dragen aan inzicht in, de ook ecologisch belangrijke plant, een plant die je liever niet in het hooi hebt.

Foto@Esther Hegt Rozet Jakobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris*)

Module 1) Jakobskruiskruid, een boodschap van de bodem.

1.1) Graasdruk, overbegrazing, droogte.

1.2) Zaadbanken en zaadverspreiding.

Foto@Esther Hegt Zaadpluis Jakobskruiskruid

Module 2) Bestrijding

- 2.1) Is uitsteken een goed idee?
- 2.2) Is knippen een goed idee?
- 2.3) Is Chemisch bestrijden een goed idee?
- 3.4) Mulchen, altijd een goed idee.

Module 3) Herkennen van Jakobskruiskruid, wat tips voor in het veld.

Lintbloemen buisbloemen,

Melksap of niet

Planten apps en waarneemforum.

Module 1

Jakobskruiskruid, een boodschap van de bodem.

Een plant die in zijn natuurlijke omgeving groeit heeft te maken met een groot aantal biotische en abiotische factoren. Biotische factoren hebben te maken met levende organismen, zoals bacteriën, schimmels, dieren, en andere planten in de naaste omgeving. Abiotische factoren zijn gerelateerd aan de niet-levende natuur, zoals klimaat, weer, waterkwaliteit, en bodem. Of iets nu een kamerplant, een tuinplant, of een wilde plant is, alle plantensoorten hebben voorwaarden nodig om zich thuis te voelen, binnen in een pot, of buiten in een berm, een bos, een tuin of wei. Buiten het feit dat veel kamerplanten en tuinplanten giftig zijn kun je ze in de wei ook zien als ongewenste planten. In de wei wil je verschillende grassen voor paarden.

Foto@Jeanette Essink Zebrarupsen (Tyria Jacobaeae)

Jakobskruiskruid wil je, omdat het een giftige plant is, liever niet in de wei. Maar het is wel een inheemse en ecologisch waardevolle plant die in de Nederlandse natuur hoort. Zo'n [150 insectensoorten](#) maken gebruik van Jakobskruiskruid, waaronder veel bijen, zweefvliegen en vlinders. Het gaat echt niet alleen om de sint-jacobsvlinder.

1.1 Graasdruk

Jakobskruiskruid heeft een plekje nodig waar de originele vegetatie is verdwenen, dat kan bijvoorbeeld gebeuren door een konijnenhol, een molshoop, spelende paarden en/of overbegrazing, de manier van grazen van een paard is ook een factor van belang, zij grazen het gras kort af. Ook droogte kan een rol spelen. In droge zomers groeit en herstelt de grasmat minder goed. Bodemvruchtbaarheid is van belang, snel roteren is ook een goede optie zodat het gras zich kan herstellen voordat het echt te kort is. Open plekken zorgen ook dat de grond sneller uitdroogt en er is een risico voor zandkoliek. Hoe korter het gras, hoe korter de wortels van dat gras en er wordt dan ook weer minder vocht vastgehouden in de bodem. Dat zijn allemaal omstandigheden waarin o.a. Jakobskruiskruid zich thuis voelt.

Foto@ Sunny Hegt Bodemverstoring in kort gras.

Om de plant uit de wei te weren is het dus belangrijk om zo goed mogelijk rekening te houden met deze factoren. In de volgende module, volgende week ga ik wat dieper in op de verschillende methoden die er gebruikt worden bij bestrijding.

1.2 Zaadverspreiding, wind, ondergrondse zaadbank, dieren.

Jakobskruiskruid is een plant die van oudsher in Nederland voorkomt en verspreid zich door wind, maar er is ook een ondergrondse zaadbank. Zijn er dan omstandigheden waardoor de bodem, om wat voor reden, wat verstoord raakt dan kunnen deze zaden aan de oppervlakte komen en krijgen ze de kans om te kiemen. De zaden hebben licht nodig om te kunnen kiemen.

Bij de verspreiding van zaden zijn er verschillende mogelijkheden. Zaden kunnen bijvoorbeeld in de vacht van dieren blijven plakken, maar onze schoenen, treinen en auto's zijn ook goede zaadverspreiders, ook al denk je daar niet zo heel snel aan. We weten dat een Jakobskruiskruidplant veel zaden kan produceren en dat een fractie van deze zaden een flinke afstand af kan leggen door de wind, maar de meeste zaden komen niet verder dan een meter of 5.

Ongeacht of de reden de wind, zaadbank, dieren of verkeer is. Het is de omstandigheid die telt. Het is een boodschap van de bodem.

Foto@ Esther Doornbos Paardenbloempluis

Een boekje open over Jakobskruid: module 2: Bestrijding in de weide

2.1) Is uitsteken een goed idee?

2.2) Is knippen een goed idee?

2.3) Is Chemisch bestrijden een goed idee?

2.4) Mulchen, altijd een goed idee.

Veel paardenweides worden alleen gebruikt om paarden te huisvesten. Toch mag dat niet betekenen dat je een paardenweide niet hoeft te onderhouden, op dat punt is er veel winst te behalen. In de vorige module hebben we het al gehad over graasdruk en manieren van verspreiden. Omdat paarden meestal om de Kruiskruidplanten heen eten, worden de concurrerende planten door het grazende paard ook nog eens netjes uitgeschakeld. In deze module hebben we het over methoden die gebruikt worden bij bestrijden van Jakobskruid in de wei.

2.1) Is uitsteken een goed idee?

Foto @Esther Hegt

Het is niet eenvoudig om de plant te bestrijden door hem handmatig te verwijderen. Vaak wordt er een riek, ragfork of wat dan ook gebruikt om de planten uit te steken, in de veronderstelling dat alle wortels wel mee zullen komen. Op de foto zie je dat dat vrijwel onmogelijk is, er blijft altijd wel wat achter in de bodem. Uit kleine stukjes achtergebleven wortel kunnen er weer nieuwe planten groeien. Er is zelfs een Engels gezegde :

"The Great Rural Tradition:

Pull / Dig up ragwort, leave root fragments that grow into new plants, blame neighbours / Highway Authority / Railway, come back next year and do the same again, blame neighbours / Highway Authority / Railway."

Bill Ellson

Foto @Esther Hegt Zaden van Jakobskruiskruid vallen vaak dichtbij de moederplant.

Handmatig verwijderen is over het algemeen alleen efficiënt bij zaailingen en rozetten, grotere planten zijn vaak te diep geworteld. Nadeel is het overnieuw verstoren van de grond en maakt het hiermee ook mogelijk eerder begraven zaad naar de oppervlakte te brengen, waardoor het in een gunstiger positie komt om ook te ontkiemen. Dat Engelse gezegde klopt dus wel aardig.

In het hoofdstukje mulchen zie je wat je daar aan kunt proberen te doen.

2.2) Is knippen een goed idee?

Knippen is een methode met als voordeel dat je de bodem niet verstoort. Maar Jakobskruiskruid geeft zich echt niet zomaar gewonnen, de plant beschikt over een enorm goed herstelvermogen. Jakobskruiskruid groeit snel terug na het snijden of maaien, vaak binnen een paar weken. Vaak komen er meerdere planten voor in de plaats.

Foto@Esther Hegt 7 juli

Foto@Esther Hegt 28 juli er zijn nieuwe stengels gevormd.

2.3) Is Chemisch bestrijden een goed idee?

Ook het gebruik van herbiciden ter bestrijding van Jakobskruid geeft geen gegarandeerd succes. Er is geen herbicide die in een keer alle kruiskruid aanpakt. De middelen die men gebruikt worden opgenomen door de bladeren en zo getransporteerd naar alle delen van de plant, omdat kruiskruiden een best groot volume kunnen hebben kan dat even duren. Belangrijk is dat de planten niet onder stress staan {bijv droogte of extreme temperaturen) het beste is om te spuiten als de plant actief groeit, dus bij goede weersomstandigheden. Spuiten is niet goed voor insecten en bodemleven.

2.4) Mulchen, altijd een goed idee.

Mulchen is het bedekken van de kale grond met organisch materiaal, bijvoorbeeld oud hooi vermengd met wat mest. In oud hooi kan graszaad zitten, en/of gebruik ook tegelijkertijd geschikt graszaad.

We weten inmiddels wat er gebeurt als je planten uitsteekt, wortelrestjes, zaadbank enzovoort. Daar kan mulchen echt een hele goede oplossing bij zijn. Mulchen heeft nog veel meer voordelen, omdat de bodem niet van kale plekken houdt, lost de natuur dat op door bijvoorbeeld Jakobskruid de kans te geven, of veel boterbloem, zuring noem ze maar op, zo repareert de natuur de eigen zode. Ook is bekend dat als je bijvoorbeeld helemaal niets doet er bacteriën en schimmels in de grond hun werk gaan doen en de grond op den duur ongeschikt maken voor planten zoals Jakobskruid, er treedt dan een soort van aardappelmoetheid op, die de grond ongeschikt maakt voor Jakobskruid. Mulchen is een win-win. Jakobskruidzaden krijgen geen licht en de mulchlaag beschermt en voedt de open zode. Graszaad kiemt juist wel als het wat onder de oppervlakte ligt.

Als voorbeeld van mulchen heb ik foto's van extreme droogte uit Australië en foto's van extreem nat uit Verenigd Koninkrijk en het effect van mulchen.

Mulchen Foto @Vikky Fear Australië

Na het mulchen Foto Vikky Fear Australië

Op de foto's uit Australië zie je het contrast dat de mulchlaag verdwijnt en gras is gaan groeien.

Foto @Caroline Macintosh Engeland; voor het mulchen

Foto @Caroline Macintosh Engeland; na het mulchen

Het beste is om de paarden van het land te houden totdat de mulch helemaal is afgebroken, de zaden ontkiemd zijn en het nieuwe gras is goed geworteld, anders trappen de paarden het gelijk weer tot modder of open plekken. De bodem moet wel de tijd krijgen om te herstellen.

Heel veel foto 's en uitleg over mulchen is in deze gratis te bekijken podcast door Jane en Stuart Myers van [Equiculture](#). De foto's alleen al spreken voor zich. [Horses and the Magic of Mulching](#)

Horses and the Magic of Mulching

Een boekje open over Jakobskruid;-module-3

Herkennen van Jakobskruid.

Deze module is bedoeld om wat tips te geven om Jakobskruid uit te kunnen sluiten in het veld.

Regelmatig kom ik tegen dat er op o.a. weblogs verkeerde planten staan als zijnde Jakobskruid. Ik stuur dan altijd even een mailtje zodat het weer een juiste determinatie is. Planten die echt vaak worden verward zijn boerenwormkruid en andere soorten kruid en dan met name Duinkruid. Maar als je weet waar je op kunt letten scheelt dat alvast een hele hoop. We proberen deze module overzichtelijk te houden en sommige botanische termen waar je echt niet omheen kunt uit te leggen. In een blog is het onmogelijk alle planten die wel verward worden uit te lichten. In volgende blogs lichten we andere gele planten uit en hoe je ze kan herkennen en onderscheiden.

Jakobskruid beschrijving:

Jakobskruid is een tweejarige plant uit de composietenfamilie, de familie van madeliefjes, margrietten, paardenbloemen en ook distels. Ze groeit voornamelijk op ruderaal plekken zoals verlaten bouwterreinen, stenige plaatsen, bermen, rivierduinen en andere plekken waar grondverstoring plaats heeft gevonden.

Jakobskruid, heeft in elke bloem een krans van meestal 13 gele lintbloemen, naast de tientallen, ook gele, buisbloemen (soms lijkt het hart van buisbloemen wat donkerder naarmate de bloem ouder wordt, door de meeldraden die rijpen). De lintbloemen onderscheiden de plantensoort van Boerenwormkruid waarmee ze vaak samen voorkomt. Laatstgenoemde heeft schijfvormige ronde bloemhoofdjes zonder krans van lintbloemen. In de duingebieden en diverse plekken in het binnenland, zoals op de Veluwe komen echter planten Jakobskruid voor waarbij de straalbloempjes ontbreken. Dit is de ondersoort *Jacobaea vulgaris* subsp. *dunensis*, ook wel Duinkruid genoemd (of een variatie van Jakobskruid).

De rechtopstaande stengels vertakken vooral bovenin, wat de tuil- of schermvorm van de bloeiwijze bepaalt. De ingesneden, veerdelige bladeren met hun gelobde bladrand staan verspreid aan de stengel waarbij ze de stengel iets omvatten (ze hebben dus geen duidelijk steeltje). De rozetbladeren (krans bladeren op de grond voordat de stengel groeit) verwelken vaak voordat de plant gaat bloeien. Ze zien er ook anders uit dan de stengelbladeren en kunnen behoorlijk variabel zijn wat het lastig maakt om de plant te herkennen vroeg in het seizoen. Over het algemeen hebben de heel jonge rozetbladeren een grote eivormige top (zie foto hieronder), naarmate de rozetten ouder worden komen er steeds meer onregelmatige bladeren bij, de eindlob wordt kleiner en steeds meer ingesneden. De bladeren aan de stengel hebben eigenlijk geen herkenbare eindlob/top meer en zijn veerdelig met onregelmatige ingesneden en getande slippen, die door de onregelmatigheid vaak ook een krullerig uiterlijk hebben. De bladeren zijn van boven levendig of hardgroen, en van onder zijn ze meest viltig behaard.

Rozetten

Foto@Margriet Louwen. Jonge rozet Jakobskruiskruid met eivormige toppen.

Foto@Margriet Louwen. Rozet Jakobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris*)

De stengels zelf kunnen ook een aardige variatie laten zien, vaak zijn ze wat rood aangelopen, zeker onderin, maar geheel groene stengels zijn niet uitzonderlijk! Ook de aanwezigheid van beharing kan variëren van behoorlijk spinnenwebachtig behaard tot schaarse beharing. Na de bloei vormt het zaad met pluus dat zich door de wind makkelijk kan verspreiden, maar de meeste zaden komen niet ver.

Jakobskruiskruid bloeit in de zomer tot ver in het najaar. Na de zaadzetting en verspreiding kiemen er meteen nieuwe planten die dan profiteren van de neerslag van de herfst en als rozet één of meerdere winters bestaan voor ze overgaan tot uitgroeien en bloeien in de volgende zomer. Voor de bloei plukken of maaien maakt vaak alleen maar dat de plant opnieuw uitloopt en alsnog bloemen maakt, wat dus de uiteindelijke bloeitijd verlengt.

Soorten die erg op Jakobskruiskruid kunnen lijken.

Jakobskruiskruid is vaak behoorlijk algemeen aanwezig, maar het is niet de enige geelbloeiende composiet die we veel tegenkomen in weides en ander buitengebied. In dit kopje zullen we wat soorten composieten bespreken die gemakkelijk verward kunnen worden en daarbij aandacht besteden aan waar je op kunt letten om ze van Jakobskruiskruid te onderscheiden.

Als eerste wil ik even noemen dat er in Nederland behoorlijk veel verschillende soorten kruiskruid voorkomen, waarvan een behoorlijk deel ook nog eens enorm op het Jakobskruiskruid lijkt. Omdat deze ook giftig zijn hebben we ervoor gekozen om deze niet uitgebreid te beschrijven op de verschillen, het is immers veel belangrijker het verschil met heel andere soorten te kennen.

De meeste soorten lijken vooral op Jakobskruiskruid door dezelfde kleur bloemen en blad, dezelfde hoogte en het voorkomen op dezelfde soort plaatsen. Niet veel van deze soorten hebben net als Jakobskruiskruid gele bloemen met buisbloemen én lintbloemen. De meeste soorten kun je dus al uitsluiten als je deze kenmerken leert herkennen.

Lintbloemen

Foto @Esther Hegt. Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*)

Foto@ Jeanette Essink. Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris*)

Deze foto 's laten twee verschillende planten zien, een met witte lintbloemen en een met gele lintbloemen. Het contrast maakt duidelijk wat er met lintbloemen wordt bedoeld. De witte plant is Margriet, de gele is Jakobskruid. Jakobskruid heeft meestal 13 lintbloemen.

Buisbloemen:

Foto@Margriet Louwen Tuinplant zonneoog (*heliopsis helianthoides*)

Op de foto hierboven zie je echt heel goed wat buisbloemen zijn. Het bijtje stopt zijn tong in het “rietje”. Eigenlijk bestaat het hart uit allemaal aparte kleine bloempjes waarin op termijn onderin een zaadje ontwikkeld, de buitenste bloempjes zijn al verder uit dan de bloempjes helemaal binnenin het hart. Alle bloemen zijn onderin buisvormig (als een rietje) en de lintbloemen zijn als het ware opengescheurde rietjes die als een vlag openstaan. Op de foto van Boerenwormkruid (scroll iets naar onderen) zie je hoe een bloem eruitziet die enkel buisbloemen heeft en geen lintbloemen. Jakobskruid heeft ook af en toe planten met alleen buisbloemen, een variatie waarbij de lintbloemen ontbreken. Andere soorten kruiskruid (duinkruiskruid, klein kruiskruid o.a.) hebben net als boerenwormkruid nooit lintbloemen. Dan is het nodig om voor de herkenning naar andere plantkenmerken te kijken zoals de vorm van de bladeren.

Havikskruiden, Streepzaden, Leeuwentanden, Melkdistels, Paardenbloem, Echt bitterkruid, Gewoon biggenkruid, (de minder algemene Dubbelkelk) hebben allemaal gele bloemen met alleen lintbloemen, je ziet dus niet duidelijk een hartje met buisbloemen. Soms bij bijvoorbeeld Paardenbloem groepen de lintbloemen vroeg in de bloei iets bij elkaar in het midden, laat je daardoor niet foppen!

Foto: Margriet Louwen. Alleen lintbloemen

Boerenwormkruid daarentegen, heeft zoals gezegd enkel en alleen buisbloemen, het lijken dus alleen hartjes (zie foto hieronder).

Foto@Pieter Pelsers (Boerenwormkruid, *Tanacetum vulgare*)

Melksap of niet.

Melkdistels en Paardenbloemen hebben een wit, melkachtig sap. Dus naast dat je deze soorten kunt onderscheiden van Jakobs kruiskruid door het alleen hebben van lintbloemen, kun je ook kijken of er bij afbreken van een stuk van de plant, wit melkachtig sap naar buiten komt (zie foto hieronder).

Paardenbloemen worden niet heel groot én hebben geen bladeren aan de stengel maar Melkdistels worden even groot als Jakobs kruiskruid en kunnen dus voor de bloei hierdoor gemakkelijk onderscheiden worden.

Foto@Esther hegt (gekroesde melkdistel, *Sonchus asper*)

Verschillen in bladeren

Het eerdergenoemde Boerenwormkruid en andere soorten voor de bloei kunnen ook onderscheiden worden van Jakobskruid door te kijken naar de groeivorm (stengel en bladeren) en specifiek de bladeren. Jakobskruid heeft best variabel blad, d.w.z. ze kunnen er nogal verschillend uitzien, maar er zijn wel kenmerken die altijd hetzelfde zijn en het verschil maken met bladeren en kenmerken van andere soorten.

Foto@Margriet Louwen Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris*)

Foto@Esther Hegt Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris*)

Jakobskruid bladeren zijn herkenbaar door hun onregelmatigheid, ze zijn ingesneden, gelobd, niet echt getand en veerdelig. Boerenwormkruid bladeren zijn wel getand, ook ingesneden en veerdelig dus je zou zeggen moeilijk te onderscheiden... let hierin dus vooral op de (on)regelmatigheid en de tanding aan de bladrand. Streepzaden en Havikskruiden en Echt bitterkruid hebben bladeren die niet veerdelig zijn, en wel getand.

Foto@Margriet Louwen Blad Boerenwormkruid met Rivierrombout. Veerdelig en getand, regelmatig.

Foto@Margriet Louwen Blad Havikskruident niet veerdelig, wel getand

Een ander kenmerk van bladeren (en stengels) is de beharing, die kan bij Jakobskruid ook variëren. Een plantensoort die in weides op vochtige plekken en langs slootkanten kan voorkomen en net als Jakobskruid bloemen heeft mét buisbloemen (dus een mooi hartje) is Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), deze plant heeft behoorlijk behaarde bladeren en deze zijn niet veerdelig, niet gelobd en niet getand.

Foto @Els Hondius Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*)

Foto@Margriet Louwen Jong plantje Heelblaadjes

Nu hebben we al veel soorten en kenmerken behandeld, behalve de Leeuwentanden en het Gewoon biggenkruid. Deze soorten worden over het algemeen niet zo groot als Jakobskruid, zeker de Leeuwentanden niet. Gewoon biggenkruid kan wel fors worden op rijke stukken. Het grote verschil waarmee deze soorten van Jakobskruid te onderscheiden zijn naast de bloemen is het praktisch afwezig zijn van bladeren aan de stengel, eigenlijk is het bladrozet op de grond bij deze het enige blad van de plant.

Planten apps en waarneemforum

Op internet en in boeken is er heel veel te vinden over planten en hoe ze te herkennen.

Er zijn apps die door een foto te maken de meest waarschijnlijke determinatie erbij zoeken. Zelf gebruik ik Obsidentify die je kunt vinden onder [mobiele apps](#). Pl@ntNet is ook zo'n app.

Op facebook hebben we zelf ook een groep waar je hulp kunt krijgen met planten determineren uit de wei [Jakobskruid, feiten fabels & biodiversiteit Facebookgroep](#).

Een goede determinatievideo van Jakobskruid vind je op het plantenpaspoort van de website Flora van Nederland: [Flora van Nederland, Jakobskruid](#)

Probeer naar aanleiding van dit artikel te letten op de verschillende kenmerken, maak goede foto's daarvan, dan is het voor kenners makkelijker om je te helpen. Ook achtergrond informatie kan vaak helpen, wat voor soort groeiplaats (weide, bosrand, berm, slootkant etc.) en waar in Nederland (duinen, binnenland, zandgronden, uiterwaarden etc.).